ॐ

श्रीशिताय परस्मै ब्रह्मणे नमः

।। श्रीधर स्तुतिमणिमाला ।।

।। आख्याषष्टिः प्रारम्भः ।।

शिवं परमकल्याणं अव्याज करुणानिधिम्।
तदाख्यां सौख्यजननी वन्दे वक्त्रार्तिहारिणीम्।। १

शिवाख्ये नो जाने शिवमितरदेवानपि जन-
न्ये क्वामी क्वासावहमहह दिष्ट्या तु भवतीम्।
समीक्षे मत्सर्वश्रममुषमिहामूकसुलभां
स्वलब्धृस्वाधीनाखिलभुवन साम्राज्य विभवाम्।। २

स्वकीयैः स्त्रोतोभिर्जगदखिलमाक्रामति कलौ
निमग्नास्ते वर्णाश्रमनियमधर्माः स्फुटमिदम्।
प्रलीना ध्यानादिर्भजनसृतिरेका पुनरये
परित्रातुं विश्वं पुरभिदभिधे त्वं विजयसे।। ३

शिवाख्ये वाच्योऽर्थस्तव हि पुरभिद्वास्तु मुरभित्
स लोकानामीष्टामवतु च सुखेन श्रितजनम्।
अलं नाहं तस्यानुसृतिषु स मा भूदपि च मे
श्रितोऽहं त्वां यत्त्वद्भवति ममकल्याणि तदलम्।। ४

स्वयंभू दैत्यारि त्रिपुरमथनानीरितकृतः
त्रिलोकी साम्राज्यं तदपि नयनादेशवशगम्।
विधातुं त्वद्भाजस्त्वमलमलघुस्ते हि महिमा
महेशाख्ये वाचामतिसरणिमाचामतितराम्।। ५

कराळाद्यत् क्ष्वेळाज्जगदवितवानिन्दुमकुटः
कृतान्ताद्दुर्दान्ताद्यदपि मुनिचूढामणिसुतम्।
अनल्पैः किञ्जल्पैः तदिदमिदमवनीयस्य रसना-
कृतत्वत्सेवायाश्चरितमभिधे मन्मथरिपोः।। ६

शतंसन्त्वाम्नायाश्शतमपि पुराणागमगणाः
विहाय त्वामेते वितरितुमलं किं शिवधियम्।

अशेषग्लानिं या हरति भवती तु श्रममृते
शिवाख्ये मातस्तामितरनिरपेक्षा वितरति।। ७
त्रिणेत्रस्य ग्लानिस्त्रिपुरदनुजादीन् मुररिपोः
दशग्रीवप्रष्ठानपि दलयितुं हन्त कियती।
नियन्त्री या तेषां निखिलजगतोऽप्याशु दळय-
स्यविद्यां निर्यत्नं निटिलनयनाख्ये जननि ताम्।। ८
भवत्याः पन्थानश्शतमखमुख श्रीभिरभितः
सुधासारैस्सिक्ताः कुसुमसमवायैश्च निचिताः।
क्रियन्ते निर्याहि स्मरभिदभिधे दीयत इतः
करालम्बो जाग्रद्विनयभरया मुक्तिरमया।। ९
शिवाख्ये जिह्वायां वहति भवतीं यस्तमखिलं
शरद्राकाचन्द्रद्युतिमसितकण्ठं त्रिणयनम्।
विधून्मीलन्मौळिं विरचयसि केयं व्यसनिता
विहन्तुं ते जीवेष्वहह शिवभावासुलभताम्।। १०
समाचक्षाणस्य स्मरभिदभिधे देवि भवती-
महो यस्यां यस्यां हरिति नयनान्तोऽवतरति।
हरास्तस्यां तस्यामळिकनयनाश्चन्द्रमकुटाः
शरज्ज्योत्स्ना गौरास्सहगिरिजयोद्यन्ति शतशः।। ११
शिवः कामं क्रोधाकुलमतिरजैषीत् त्वदनुगैः
जितः कामः क्रोधोऽप्यथ मुनिकुमारं यमभयात्।
शिवोऽरक्षीदेकं सयतनमिमे तद्द्वयहृतो-
ऽखिलस्येक्षामात्राज्जितमिह शिवाख्ये त्वदनुगैः।। १२
चरन्तीं त्वच्छायां शशिवदुपवाराशि वसती-
त्यदोमुख्यासूक्तिष्वपि रसनया सङ्कलयतः।
परागं ब्रह्माद्याः पदकलितमञ्चन्ति शिरसा
शिवाख्ये त्वन्निष्ठेर्जितमिति किमम्बाद्भुतमिदम्।। १३
भवत्यां स्पृष्टायां बत पुरहाराख्ये रसनया
कराळेन ग्रीवा भवति गरळेनास्य कलिता।
हुताशेनाश्लिष्टो भवति च करोऽङ्गानि भुजगैः
भवन्ति क्रान्तानि श्रितकुशलदा त्वं तु विदिता।। १४

दशायामन्त्यायां दळितबलदीनेन्द्रियततौ
महेशाख्ये जिह्वां श्रवणमपि वा संश्रितवती।
भवत्येकैवास्य प्रतिभवति भद्राय महते
तदा केनान्येनोन्मिषतुकणिका वाप्युपकृतेः।। १५
मनागप्यस्पृष्टा गहनदहनेनेह विषया-
भिधानेनानेन क्षितिधरसुतानेतुरभिधे।
रमन्ते कामं ते कतिचिदधि कल्लोलितसुधा-
झरायां धारायां शिशिरशिशिरायां सुकृतिनः।। १६
वधूटीपुत्रादीन् वसुविसरमानम्र नृपति-
च्छटाचूडारत्नच्छविकवचिताशां श्रियमपि।
जहत्येके धन्या जगति मदनद्रोग्धुरभिधे
विहारे सोत्कण्ठाविहतिरहिते त्वल्लहरिषु।। १७
अजस्रं तन्वानाः श्वसितुमपि मामक्षममिमं
कदा वा क्रामन्तु प्रतिहतकराळोपहतयः।
पुरारातेराख्ये पुरभिदनुभूत्यूर्मिळसुख-
प्रतीपेभध्वंस प्रबलहरयस्त्वल्लहरयः।। १८
शिवाख्ये त्वत्स्रोतस्ततिषु विहतिं बाधिषतमा
ममाशक्त्यालस्यारतिगदनिहत्याद्यभिभवाः।
प्रकामं बाधन्तामितरमखिलं तेऽभित इमे-
प्रणामास्ते सन्तु प्रविरचय मत्काङ्क्षितमिदम्।। १९
किमन्यन्मन्यन्ते जगति न तृणायापि कतिचित्
पदं मातश्शातक्रतवमपि वैरिञ्चमपि वा।
प्रधावन्ति त्यक्त्वा दहनमिव तत् प्रत्युत मनो-
भवारातेराख्ये त्वदमृतरसास्वाद रसिकाः।। २०
दिवं क्षोणीं क्षोणीं दिवमपि निरिन्द्रं जगदिदं
तथान्येन्द्रं वीतद्रुहिणमपि वान्यद्रुहिणकम्।
प्रगल्भन्ते कर्तुं प्रसवविशिखद्रोग्धुरभिधे
प्रपन्नास्त्वां शान्त्यापि तु सहजयोदास त इमे।। २१
घनाः केऽपीशाख्ये त्वदमृतरसासार विसरैः
जगत्कल्युद्दामज्वलदनलशान्त्या शिशिरताम्।

अशेषग्लानिं या हरति भवती तु श्रममृते
शिवाख्ये मातस्तामितरनिरपेक्षा वितरति।। ७
त्रिणेत्रस्य ग्लानिस्त्रिपुरदनुजादीन् मुररिपोः
दशग्रीवप्रष्ठानपि दलयितुं हन्त कियती।
नियन्त्री या तेषां निखिलजगतोऽप्याशु दळय-
स्यविद्यां निर्यत्नं निटिलनयनाख्ये जननि ताम्।। ८
भवत्याः पन्थानश्शतमखमुख श्रीभिरभितः
सुधासारैस्सिक्ताः कुसुमसमवायैश्च निचिताः।
क्रियन्ते निर्याहि स्मरभिदभिधे दीयत इतः
करालम्बो जाग्रद्विनयभरया मुक्तिरमया।। ९
शिवाख्ये जिह्वायां वहति भवतीं यस्तमखिलं
शरद्राकाचन्द्रद्युतिमसितकण्ठं त्रिणयनम्।
विधून्मीलन्मौळिं विरचयसि केयं व्यसनिता
विहन्तुं ते जीवेष्वहह शिवभावासुलभताम्।। १०
समाचक्षाणस्य स्मरभिदभिधे देवि भवती-
महो यस्यां यस्यां हरिति नयनान्तोऽवतरति।
हरास्तस्यां तस्यामळिकनयनाश्चन्द्रमकुटाः
शरज्ज्योत्स्ना गौरास्सहगिरिजयोद्यन्ति शतशः।। ११
शिवः कामं क्रोधाकुलमतिरजैषीत् त्वदनुगैः
जितः कामः क्रोधोऽप्यथ मुनिकुमारं यमभयात्।
शिवोऽरक्षीदेकं सयतनमिमे तद्भयहतो-
ऽखिलस्येक्षामात्राज्जितमिह शिवाख्ये त्वदनुगैः।। १२
चरन्तीं त्वच्छायां शशिवदुपवाराशि वसती-
त्यदोमुख्यासूक्तिष्वपि रसनया सङ्कलयतः।
परागं ब्रह्माद्याः पदकलितमञ्चन्ति शिरसा
शिवाख्ये त्वन्निष्ठैर्जितमिति किमम्बाद्भुतमिदम्।। १३
भवत्यां स्पृष्टायां बत पुरहाराख्ये रसनया
कराळेन ग्रीवा भवति गरळेनास्य कलिता।
हुताशेनाश्लिष्टो भवति च करोऽङ्गानि भुजगैः
भवन्ति क्रान्तानि श्रितकुशलदा त्वं तु विदिता।। १४

महेशाख्ये जिव्हाञ्चलकलनमात्रात्तनुभृतां
समस्ताघच्छेत्रीं सकलसुखदात्री च भवतीम्।
अवष्टभ्यैवाहुर्भगवति महाकारुणिकतां
शिवस्यत्वां हित्वा कथयकतमो निर्वहतु ताम्।। ३०

शिवाख्ये स्वाख्यासु त्रिपुरमथनः कैटभरिपुः
तदीयान्यामूर्ती रघुपतिरपि त्वां समदधुः।
अमीष्वाद्यस्यैव प्रभवति भवत्या व्यवहृतिः
तदीयस्ताद्दक्षस्सुकृतपरिपाको विजयते।। ३१

अशेषब्रह्माण्डविरतचरिताशेष दुरिता-
न्यलं ते सन्तृप्तिं न हि घटयितुं तां घटयितुम्।
मदीयैरेनोभिर्मदनमथनाख्ये बत यते
ममागस्सोढव्यं तदिदमयि तुभ्यं नम इदम्।। ३२

अये जिह्वापीठे जननि समवस्थाप्य भवती
ममाघौघं तुभ्यं मयि समुपहर्तुं व्यवसिते।
तव स्मृत्यैवासौ बत कबळितः किन्नु करवै
क्षमस्वेमं मन्तुं भगवति पुरां भेत्तुरभिधे।। ३३

निवेशो जिह्वायां निरवधिकपुण्योच्चयजुषां
निसर्गप्राप्तस्ते निटिलनयनाख्ये भवतु तत्।
निवेशं जिह्वायां मम यदि न धत्से जननि ते
नितान्तं पापिष्ठोऽवित इति न सिद्ध्येन्ननु यशः।। ३४

शिवाख्ये मातस्त्वं ननु शशिवदित्यादिफणिति-
च्छलादप्याविश्य श्रमभरमकस्मात्तनुभृताम्।
हरस्येवं कर्तुं हरिरथ हरोवा स किमलं
तदीयं माहात्म्यान्तरमपलपामस्तु न वयम्।। ३५

पितृभ्यां त्यक्तोऽसावहमतिदुरात्मेति गिरिजा-
गिरीशाभ्यां त्यक्तो ननु जननि लोकेन च तथा।
ममास्त्यन्या काचिज्जगति न गतिर्यामि शरणं
शिवाख्ये त्वामेकामयिजहिहि वा मां बिभृहि वा।। ३६

परित्याज्यं सर्वेऽप्यभिदधति पापिष्ठमयि ते
शिवाख्ये सङ्ग्राह्यस्स जयति तवैतत् समुचितम्।

प्रपन्ना त्वं किन्नोदयिनि गरले चामृतरसे
पयोधेस्तत्राद्यग्रहणरसिकं तं प्रभुमणिम्।। ३७
ममाजस्त्रं दोषान् समुपघटयन्तोऽ तररयो
जयन्तीशः पश्यन् हृदि वसति मद्दौस्थ्यमखिलम्।
अथैवं सत्यागोऽखिलमपलपन्त्यम्ब बिभृषे
कथं मामीशाख्ये कथय तव कःस्तौतु विभवम्।। ३८
स्फुटायां द्वारीशेतरमितरया साधु नयते
यथा प्राप्यस्थानं सुहृदिह मनोजध्रुगभिधे।
स्वकर्मादावीशेतरमिममखेदं शिवपदं
तथा कल्याणि त्वं ननु कलयसि त्वत्कलनया।। ३९
स्वकर्मादावीशं जनमपि भवत्येव बिभृते
विना त्वां तस्यापि स्वविरचित साद्गुण्यविरहात्।
बुभूषोस्सर्वस्य त्वमसि तदुपास्या किमपरं
त्वयास्ते लब्धात्मा भगवति शिवाख्ये सच शिवः।। ४०
न कर्माध्वन्योऽहं भगवति न वा भक्ति पथिको-
ऽस्म्युपादेयः कोऽपि स्फुरति गुणलेशोऽपि न मयि।
असङ्ख्यातादोषाः किमत इह दौरात्म्यमितरत्
तदम्ब त्वत्तोऽन्या न जगति शिवाख्ये मम गतिः।। ४१
सुतस्याख्यां नारायणगिरमुपादत्त यदजा-
मिळस्तं तद्भीतास्तपनसुतदूताः प्रविजहुः।
त्वमीशाख्ये भीतिं नयसि विमतांस्ते मुदमथा-
नुगान्कारुण्यार्द्रास्त्वहह निखिले ते त्वदनुगाः।। ४२
सुरभिशरभिदाख्ये सुन्दरे त्वज्झरेऽस्मिन्
निरुपहति विहर्तुं नित्यमुत्प्रीविताशम्।
अपनयसि किमेवं हन्त मामन्तरायैः
मनसि न कुरु मातर्मामकान् देविमन्तून्।। ४३
किमकुरुत मुदे मे कर्मवर्णाश्रमार्हं
किमभजत मदङ्घ्रिं किं व्यधादेष को वा।
इति निजसमितौ मामीक्षमाणे गिरीशे
मदनुग इति मातर्गर्ज धीरं शिवाख्ये।। ४४

जगति वशिगिरा त्वद्व्यत्ययेनोल्लसन्त्या
जननि परिगृहीतांस्त्वं स्वकर्मादि निष्ठान्।
न किमवसि शिवाख्ये हा तया नादृतं मा-
मवितुमिह विळम्बः कस्त्वदेकावलम्बम्।। ४५

अम्ब त्वदीयमहिमाम्बुधिशीकराणु-
वेदी सुधीस्त्वयि निरन्तरवृत्त्यलाभे।
ईशाभिधे भुवि समेतु न किं पिपासो-
रभ्यर्णगेऽम्भसि निरुद्धगतेरवस्थाम्।। ४६

इतो रोगाः कामादय इत इतः स्त्रीसुतमुखाः
कृतान्तास्सर्वत्रेत्ययमनवधिः क्लेशजलधिः।
तमेतं चाह्णाय त्वदनुगदयोल्लासघटभू-
र्निपीयेशाख्ये मामभिरमयतु त्वत्परिसरे।। ४७

अम्ब प्रसीद कुरु मामनघं बलात्त्वं
अङ्के च ते कुरु निषण्णममुं शिवाख्ये।
जम्बालसक्तममलं कुरुते न माता
किं बालकं न कुरुतेऽङ्कजुषञ्च हृष्टा।। ४८

आविर्भवस्ययि नृणां त्वमयत्नतोऽग्रे
ग्लानिं धुनोषि घटयस्यपि मङ्गलानि।
ईशाभिधे तव यशो न किमुज्जिहीतां
ईर्ष्याकुलत्वममरा न किमश्नुवीरन्।। ४९

मदनहन्त्रभिधे तव निर्झराः
मधुसुधालहरीरतिशेरते।
कृतधियो विहरन्ति च तेष्वमी-
ष्वरसिकोऽत्र हतोऽस्म्यमेक कः।। ५०

शिवाख्ये मा भैषीः पदममरनेतुर्ननु भवेत्
अमुष्मै दातव्यं सरसिजभुवो वा पदमिति।
समीहे नाहं तत् किमपि सहसाभ्येहि रसनां
ममेमां माहासीस्समभिलषितं मे पुनरिदम्।। ५१

प्रदाय त्रैलोक्यश्रियमथ विमुक्तिश्रियमपि
त्वमन्तर्लज्जार्ता भवसि किममुष्मै कृतमिदि।

व्यथैषा दिष्ट्या त्वद्रसिकतिलकैस्ते परिहृता
विना त्वामीशाख्ये न किमपि यदेषां रतिपदम्।। ५२

जन्मास्यवार्यमिति ते जननि प्रसादो
जायेत चेन्मयि तदस्तु शिवाभिधे नः।
त्वन्निष्ठताभरनिरन्तरतातिरम्यं
यज्जन्म तन्मम न जीर्यतु ते नमोऽस्तु।। ५३

विश्वाधिनेतुरखिलार्थविदः स्मरारेः
अज्ञातताां मदघराशिममुं नयन्ती।
मां त्रायसे मदनहन्त्रभिधेऽम्ब कस्ते
चातुर्य साहससभरौ चतुरोऽभिधातुम्।। ५४

प्रसीद गिरिशाभिधे प्रदिश मन्मतावम्बया
सहस्फुरणमूर्जितं सततमिन्दुमौळेर्विभोः।
तथानिशमिहासिकां तव मदीयजिह्वाञ्चले
ददस्व मम काङ्क्षितं द्वयमिदं त्वदेकास्पदम्।। ५५

न संस्फुरतु काङ्क्षतः स्फुरणमीश्वराख्ये कथं
हृदि त्वदनुगस्य तद्भ्रुकुटिकिङ्करश्शङ्करः।
चरन्तु विषया हरस्फुरणरोधिनो हृद्यमी
कथं कथय गर्जनैर्जननि तर्जयन्त्यां त्वयि।। ५६

ममायमवबुद्ध्यतां मधुरिमाणमूर्जस्वलं
कदापि विजहातु मां न रसनैतदीयेति मे।
दयस्व गिरिशाभिधे ननु ददीत सा मेऽथवा
तदेतदभिकाङ्क्षितं त्वदनुगेषु जात्वानतिः।। ५७

मनागपि मनःस्पृशेन्मम यदेदमर्थान्तरं
तदा द्रुतमपैष्यहो त्वमपहाय जिह्वां मम।
तथाम्ब गिरिशाभिधे तव न विप्रलम्भः क्षमो
भणेत् क इह किं प्रसूर्भवति विप्रलब्ध्री यदि।। ५८

यदा त्वमपयासि मां जननि वञ्चयित्वा स्वयं
तदा नियतमाहरोपहरमुख्यसञ्जल्पनैः।
यथा कलितवञ्चनः पुरहराभिधे त्वामहं
नयानि रसनां तथाञ्चतुविधेः प्रसादो मयि।। ५९

शरणितवन्तः खलु ये शशिकन्दळशेखराभिधे भवतीम्।
तच्चरणाम्बुजविहरणसंस्मरणं सुरघटाकिरीटतटे।। ६०
शरणं जगतो ह्येते शरणितवन्तश्शिवाभिधेये त्वाम्।
अभिलषितं यदमीषामसुलभमिति तन्न किं वियन्नळिनम्।। ६१
महेशे तत्सङ्गिष्वपि कृतिषु पाषाणहृदये
वराके मय्यस्मिन् प्रविदधति सन्तः प्रणयिताम्।
कथङ्कारं मातर्दळय तदिहेमां मम हृदो
दृषत्तामत्राम्ब स्मरभिदभिधे त्वं खलु गतिः।। ६२

।। इति श्री श्रीधरवेङ्कटेशार्य कृतौ आख्याषष्टिः सम्पूर्णा ।।